

Bizony Kelet

VISSZHANG - LXV. évfolyam, 32. szám, 2021. augusztus 13.

Berend T. Iván sok oldalról bizonyítja társadalmi gondolkodásunk történelmi devianciáját a Nyugaton elfogadotthoz képest (*Kelet-Európa nem létezik?*, *Élet és Irodalom*, 2021. július 23.), így én csak egy érdekes mozzanattal egészíteném ki. A demokratikus berendezés nem jellemző a középkorra, az egyik legdespotikusabb kormányzás a mongol kánét jellemezte. Éppen a megfellebbezhetetlen központi hatalom számított a tatárok erősségének a többnyire feudális anarchiába és széttagoltságba süllyedt európai országokkal szemben. Jól szervezett futárszolgálat a megadott távolságokra cserelovakkal rendelkező állomásokkal és kitűnő lovasokkal hónapokkal előbb tájékoztatta az uralkodót az eseményekről, a rendszeresen juttatott ingyenes élelmiszer a jóságos kánhoz láncolta a szegényeket, a felsőbbség döntéseit sabotálók biztosak lehettek abban, hogy életükkel fizetnek. Ez utóbbi annyira fontos volt a rendszer fennmaradása szempontjából, hogy az Indiában portyázó kán csapat-papot, zsákmányt odahagyva sürgősen visszavonult a több ezer kilométerre fekvő kínai főhadiszállásra, mert híre jött, hogy a csapatok maradékával hátrahagyott parancsnokhelyettes nem hajtott végre egy utasítást, és meg kell büntetni. A mongol birodalom évszázadokig meghatározta a területen élő népek és fejedelemségek életét, a később az Oroszországot megalapító Moszkva is az Aranyhorda hűbéresének számított. Demokratikus falusi intézményei, az önkormányzatiság kipusztult, az alulról jövő kezdeményezésnek nem maradtak szervezeti keretei, mindenért a felülről kinevezett vezető lett a felelős, s így minden az ő parancsára történt. Az örökösöknek – a cári időkben kormányzók, utána párttitkárok – jellemzője, hogy szintén nem a helyiek választották meg őket. Ez volt az összes kelet-európai országban elterjesztett ún. szocialista demokratikus centralizmus, ahol Leonyid Brezsnyevet egy időben a Moldován KP első, illetve a Kazah KP másodtitkárává „választották”, jóllehet sehol sem beszélte a helyiek nyelvét.